

Lausuntopyyntö - Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

KH 22.05.2023 § 92
103/00.04.00/2023

Valmistelija

Talous- ja hallintojohtaja Vesa Ellonen p. 040 626 7070

Lausuntopyyntö

Taustatiedot

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirtyvät kustannukset määräytyvät sen perusteella, mitä kunnat ovat raportoineet kustannuksiksi vuosina 2021 ja 2022. Siirtyvät kustannukset vaikuttavat siihen, kuinka paljon kunnat saavat valtionosuutta ja hyvinvointialueet valtion rahoitusta vuodesta 2023 lähtien.

Lausuntopyyntö

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa luonnoksista valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun asetuksen (1393/2022) 7 §:n ja valtioneuvoston asetukseksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun asetuksen (1392/2022) 5 §:n muuttamisesta.

Tavoitteet

Ehdotetun sääntelyn tavoitteena on varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituksen siirron toteutuminen lainsäädännössä tarkoitetulla tavalla. Kunnilta hyvinvointialueille siirtyvää kustannusta koskevat tiedot otettaisiin huomioon kuntien välillä tasapuolisella tavalla siten, että siirtyvät kustannukset vastaavat yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia.

Siirtolaskelmissa otettaisiin oikaistuina huomioon seuraavat kuntakohtaiset erät silloin, jos erä merkittävästi vääristäisi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta:

- pelastustoimen takautuvat varallaolokorvaukset
- sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kuntayhtymien ja muiden sote-yhteistyöorganisaatioiden ja pelastuslaitosten yli- ja alijäämät ja takautuvat yli- ja alijäämät
- sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimitilojen ja kiinteistöjen sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Takautuvien palkkaharmonisaatiokustannusten huomioon ottamisesta on jo säädetty asetuksissa aikaisemmin.

Menettely ja aikataulu

Tiedot otettaisiin huomioon kuntien ja kuntayhtymien ja niitä vastaavien hyvinvointialueiden valtiovarainministeriölle toimittaman selvityksen sekä muun muassa taloustietojen raportoinnista ja tilinpäätöksistä saatavan muun selvityksen perusteella. Kuntien ja hyvinvointialueiden selvitystä pyydetäisiin kyselyllä kesäkuun 2023 aikana.

Tarkoituksena on, että asetuksen mukaisilla tiedoilla oikaistu siirtolaskelmaluonnos olisi valmis viimeistään 31.8.2023. Kunnat ja hyvinvointialueet voisivat vielä esittää valtiovarainministeriölle huomioita laskelmaluonnoksesta syyskuun 2023 aikana. Lopullinen siirtolaskelma on kuntien vuoden 2024 peruspalvelujen valtionosuutta ja hyvinvointialueiden vuoden 2024 rahoitusta koskevien päätösten perusteena.

Asetusten muutosten perustelut

Lausuntopyynnön perusteluiden mukaan kuntien vuoden 2022 tilinpäätöstiedoissa on tullut esiin tilanteita, jotka mahdollisesti vääristävät merkittävästi sote-uudistuksen rahoituksen siirtoon liittyviä laskelmia. Kuntien raportoimat tiedot eivät kaikilta osin vastaa kustannuksia, jotka palvelujen järjestämiseen menee yhden vuoden aikana. VM:n käsityksen mukaan sääntelyä rahoituksen siirrossa huomioon otettavista kustannuksista on tarpeen tarkentaa.

Ehdotetut asetusmuutokset

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun asetuksen 7 §:ssä säädetään siirtolaskelmien tarkistamisesta. Pykälää täydennettäisiin sääntelyllä, jonka mukaan kunnan vuosille 2021 ja 2022 kirjaamat kulut ja tuotot voitaisiin ottaa rahoituksen siirtolaskelmassa huomioon kunnan Valtiokonttorille ilmoittamista tilinpäätöstiedoista poiketen, jos kyseisen kunnan tilinpäätöstieto muutoin merkittävästi vääristäisi laskelmia yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen osalta. Tieto otettaisiin huomioon kuntien välillä tasapuolisella tavalla siten, että siirtyvät kustannukset vastaavat yhden vuoden palveluiden järjestämisen kustannuksia.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun asetuksen 5 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden rahoituksen laskelmien tarkistamisesta vuonna 2023. Pykälää täydennettäisiin siten, että myös hyvinvointialueiden koko maan rahoituksen tarkistamista koskevissa laskelmissa otettaisiin huomioon vastaavasti rahoituslaskelmia merkittävästi vääristävät tiedot. Erikseen arvioidaan vielä, täydennetäänkö hyvinvointialuekohtaisia siirtymätasauksia koskevaa sääntelyä vastaavalla tavalla.

Joroisten kunnan lausunnon perusteet

Joroisten tilannekuva

Joroisten kunta järjesti ennen vuodenvaihteessa 2023 toteutettua sote-uudistusta perusterveydenhuollon palvelunsa yhdessä Varkauden kaupungin kanssa siten, että järjestämisvastuu oli Varkauden kaupungilla. Erikoissairaanhoidon osalta Joroinen oli Essoten jäsenkunta. Erityissairaanhoidon osalta Joroinen oli Vaalijalan jäsenkunta. Joroinen kuului Etelä-Savon pelastuslaitoksen toiminta-alueelle vuoteen 2021 asti ja vaihtoi vuodesta 2022 alkaen Pohjois-Savon pelastuslaitoksen toimialueelle, samalla kun kunta vaihtoi maakuntaa Etelä-Savosta Pohjois-Savoon.

Pelastustoimen varallaolokorvaukset

Joroisille ei pitäisi tulla maksettavaksi pelastustoimen takautuvia varallaolokorvauksia, koska niitä ei Etelä-Savon alueella tiettävästi ainakaan merkittävässä määrin ole vaadittu. Pohjois-Savon pelastuslaitoksen varallaolokorvaukset, jotka perustuvat aikaan ennen Joroisten liittymistä 1.1.2022, eivät kuulu miltään osin Joroisten maksettavaksi.

sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kuntayhtymien ja muiden sote-yhteistyöorganisaatioiden ja pelastuslaitosten yli- ja alijäämät ja takautuvat yli- ja alijäämät

Vuonna 2021 Sote-kustannukset olivat ennätyskellisen suuret (TK:n tulos -20 742 998 €). Vuonna 2022 kustannukset kirjanpidossa laskivat hieman, tuloksen ollessa -20 416 736 €. Kun summaan lisätään Essotelle vuonna 2023 suoraan maksettu loppulasku 393 811 € (vuoden 2022 alijäämä 314 334 € + vuoden 2019 alijäämä 79 477 €), todelliset toteutuneet kustannukset ovat vuonna 2022 vuoden 2021 tasolla.

Perusterveydenhuollon osalta Joroisten kustannuksia nostivat erityisesti vanhusten palveluiden kustannukset ja pienen (10 vuodepaikkaa) vuodeosaston ylläpito. Kustannusten korotuksen taustalla voidaan nähdä olevan hoitajamitoituksen aiheuttaneet henkilöresurssihaasteet.

Essotella oli taseessaan sen perussopimuksen vastaista alijäämää vuodelta 2019. Alijäämä kasvoi vielä viimeisenä toimintavuonna 2022. Lisäksi Essotessa päädyttiin sopimaan palkkaharmonisoinnista. Harmonisointikulut Joroisten osalta olivat 91 205 € vuonna 2019, 254 094 € vuonna 2021 ja 596 887 € vuonna 2022.

Vuonna 2021 Vaalijalan taseessa oli 21 509 945 € kirjanpidollista ylijäämää. Vaalijalan jäsenkunnat päättivät, että jäsenkunnille palautetaan 10 745 973 €, josta 1 773 202,76 € olisi käytettävä perusopetustoimintaan (Sateenkaaren koulun toiminnasta kertynyt ylijäämä). Päätöksestä valitettiin, joten Joroisten kunnan saatava 128.517 € jäi epävarmaksi, eikä sitä sen vuoksi kirjattu vuoden 2022 kirjanpitoon.

Joroinen on yksi niistä kunnista, joiden hyvinvointialue vaihtui maakuntauudistuksen yhteydessä. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että Joroinen osallistui Essoten palkkaharmonisointikustannuksiin, ICT-järjestelmähankkeiden rahoitukseen ja Mikkelin suuriin kiinteistöinvestointeihin ilman, että ne hyödyttävät Joroisia. Pohjois-Savon hyvinvointialueella talouden tasapainotustarve on palvelustrategian valmistelun yhteydessä arvioitu olevan n. 30 miljoonaa euroa, jonka kattamiseen Joroinen välillisesti joutunee osallistumaan joko palvelujen heikkenemisen tai valtionosuuksien siirtymisen kunnilta hyvinvointialueelle muodossa.

sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimitilojen ja kiinteistöjen sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Joroisille ei realisoitunut sotekiinteistöihin liittyviä luovutusvoittoja tai tappioita.

Joroisten kunnan kannanotto

Joroisten kunta kannattaa kunnilta hyvinvointialueille siirtyvää kustannusten tarkastamista. Myös kuntien tasapuolinen kohtelu todellisiin sotekustannustietoihin pohjautuen on erinomainen tavoite.

Joroinen kuitenkin huomauttaa, että palkkaharmonisointikustannusten rajaaminen tarkastelun ulkopuolelle rikkoo jo sellaisenaan kuntien tasapuolisen kohtelun tavoitteen. Palkkaharmonisointikustannukset kohdistuvat yhteistyötä yrittäneisiin edelläkävijäkuntiin, jotka myös tahtovat huolehtia oikeudenmukaisesta palkkausjärjestelmästä. On kohtuutonta, että soterahoitusmalli rankaisee niitä kuntia, jotka yrittivät kehittää

kuntayhtymissä yhteistyötä silloisen valtionohjauksen mukaisesti. Mikäli rahoitusmalli voidaan tasapuolisuusyistä avata muutoin, tulee myös harmonisointia koskevaa sääntelyä voida muuttaa samalla tai muulla perusteella.

Lisäksi Joroisten kunta huomauttaa, että esimerkiksi mediassa esitettyjen tietojen perusteella soterahoitusmallista puuttuu 1 mrd euroa. Jos kyseinen määrä siirretään kuntien rahoituksesta hyvinvointialueiden rahoitukseen syksyllä 2023 kohdistuen tilikauteen 2024, ei tarvittavia sopeutuksia ehditä kunnissa mitenkään tekemään.

Kuntien ja hyvinvointialueen välistä rahoituksen jakoa arvioitaessa tulisi lisäksi ottaa huomioon, että kunnille on jäämässä paljon sotekiinteistöjä, joiden vuokrauksesta tai muusta taloudellisesta käytöstä ei ole tietoa.

Kunnille jäi myös monenlaisia hyvinvointiin liittyviä tehtäviä ja esimerkiksi ilman omaisia kuolleiden hautausvelvollisuus, joita aikaisemmin hoidettiin sotepalveluissa. Myös näihin tehtäviin tulisi osoittaa rahoitus peruspalveluiden valtionosuudessa.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Jaakko Kuronen
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää antaa asetuksesta liitteenä olevan lausunnon.
Päätös	Kunnanhallitus päätti antaa liitteenä olevan lausunnon, jota täydennettiin palkkaharmonisoinnin kustannuksilla.
